

T.C.
Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

BATI ALMAN GAZETELERİ
VE
KAMUOYU OLUŞTURMADA ROLLERİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Seniha Şahinbaş
19410

Tez Danışmanı : Prof.Dr.Alim Şerif ONARAN

İstanbul - 1986

073. §131

1986

Marmara Üniversitesi
Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

T00107

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	iii
GİRİŞ	1
I. TARİHÇE	4
A. BATI ALMANYA'DA DOĞUŞUNDAN 1933 YILINA KADAR GAZETENİN TARİHSEL GELİŞİMİ	4
- Teknik Gelismeler; Telefon, Telgraf	6
- Haber Ajansları	6
- Dünyadaki Önemli Haber Ajansları	10
B. NASYONAL SOSYALİZM BASINI (1933-1945)	14
C. NAZİ DEVRİSONRASI - KONTROL ALTINDAKİ ALMAN BASINI (1945-1949)	16
D. 1950'Li YILLARDA BATI ALMANYA'DAKİ GAZETELER	19
- Milli Gazeteler	21
- Yerel Gazeteler	21
- Dergiler	21
- Televizyon Programı Veren Dergiler	22
- Moda Dergileri	22
- Politik Dergiler	22
- Batı Almanya'daki Büyük Gazeteler (1970)	23
- Dünyadaki Tirajı En Yüksek Olan Gazeteler (1970)	23
- Batı Almanya'daki Satışı Yüksek Haftalık Gazeteler (1965)	24
- Alman Basın Patronları	24
II. BATI ALMANYA'DA BASININ BUGÜNKÜ DURUMU	27
A. BATI ALMANYA'DA GAZETELERİN KAMUOYU OLUŞUMUNDAKİ ROLÜ	27

	<u>Sayfa</u>
1- Kişisel Araçlar	27
2- Kollektif Araçlar	27
3- Teknik Araçlar	28
B. BATI ALMAN BASINININ KENDİ KENDİNİ KONTROL SİSTEMİ	31
C. BATI ALMANYA'DA GAZETENİN GELECEĞİ SORUNU	34
D. ALMAN GAZETECİLERİNİN DÜNYA GAZETELERİ ARASINDAKİ YERİ	37
III. İKİ ÖNEMLİ GAZETENİN ÖZEL DURUMU	40
A. FRANKFURTER ALLGEMENE ZEITUNG (F.A.Z)	40
B. DIE WELT	43
SONUÇ	48
KAYNAKLAR	52

Ö N S Ö Z

Komşular arasında çene çalma, dedikodu, kapı arası sohbetleri, bakkallardaki haber değiştokuşu, ayak üstü yapılan politik tartişmalar, insanın yüzyıllardan beri devam eden vazgeçilmez alışkanlıklarını oluşturan, kişinin birlikte yaşadığı çevresi, oturduğu Şehir, yaşadığı ũlke hakkında öğrenme isteği, gazetenin oluşumunu ve gelişimini sağlamıştır. Eskinin ilkel Őartlarında günlerce, haftalarca süren haberleşme, yaşadığımız çağda teknolojinin inanılmaz imkânları ile çok kısa zamanda gerçekteşmektedir.

Her ne kadar "sözlü basın"ın ortaya çıkması ile gazeteler ekonomik kriz içine girmişlerse de halâ en önemli haberleşme aracı özelliğini korumaktadır. Vens Fedderson'un vurgulandığı gibi "televizyon iştah açar, gazete karnı doyurur".

Değişen kültür seviyesi kamunun iç ve dış dünya olaylarına alâkasının gittikçe artması okumayı arttırmaktadır. Ayrıca çalışma saatlerinin kısalması, kişinin kendini yetiştirmek için daha çok zamanı olmasını sağlamıştır. Sözlü basının bütün imkanlarına rağmen "yazılı basın" yapısında ortaya koyacağı değişikliklerle, haberleşme yerini muhafaza etme Şansına sahiptir. Japonya'da yerleşmiş bir deyim bunu en güzel Şekilde ifade eder. "Gazetesiz radyo ve televizyon, kanatsız kuşa benzer".

Gazetenin tarihi gelişimi dünya tarihinin bir parçasıdır. Her ülkedeki gazetenin gelişimi kültürel, politik gelişiminin bir parçasıdır.

Çalışmamın konusu Batı Alman gazeteleri ve kamuoyu oluşturmadaki rolleridir.

Çalışmamın amacı, bölüm başlıklarından da anlaşılacağı gibi dünya basın tarihi gelişimi içinde önemli bir yeri olan Alman basınına genel hatları ile incelemektir. Yorumunu yapmak değil, konuyla ilgilenen bilim adamlarının yazdıklarını değerlendirmektir. Özellikle ele aldığım "Frankfurter Allgemeine Zeitung ve Die Welt gazetelerinin değerlendirilmesi, çalışmamın konusuna giren eserlerde verilen bilgilerin aktarılmasıdır.

Tez konumu seçerken ve bana bu konuda çalışma izni veren Marmara Üniversitesi, Basın Yayın Yüksek Okulu Müdürü ve Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü Başkanı Prof.Dr.İsmet Giritli'ye her türlü yardımlarından dolayı teşekkürlerimi tekrar ederim. Ayrıca tezimi yöneten Radyo Televizyon Bölüm Başkanı Sayın Hocam Prof.Dr.Alim Şerif Onaran'a değerli yardımları için sonsuz teşekkür ederim.

G İ R İ Ş

Gazetelerin ortaya çıkış sebebi tüccarların birbirleri arasında ticari haberleri iletme gayesidir. Daha sonraları bu mektupların ticari haberlerin arasına politik haberlerde girmeye başlar. Haberleşme önceleri üst tabaka arasında başlar. Daha sonra bu haberleşme halk kitlelerine ulaşır.

17.yy. gazetesinin haberleri vermektan öteye fazla bir etkisi yoktu. Okuyucuya olay anlatılıyor, karar okuyucuya bırakılıyordu. Gazetelerin haberleşmede ve kamuoyu oluşumunda rolleri artınca idareciler tarafından kontrol altına alınmaya başladılar. Gazetelerin yapısını başlangıçta din de etkilemekteydi.

Gazetenin okuyucu kitlesi üzerinde etki yapabilmesi okuyucunun bilgi derecesi, eğitim tarzı ile de orantılıdır. Şehirde yaşayan vatandaş ile taşrada yaşayan vatandaş arasında olaylarla ilgilenmelerinde aralarında farklılık vardır. Şehir gazeteleri şekil ve içerik bakımından taşra gazetelerine göre farklılık gösterir. Şehir gazeteleri bilgileri derinine vermekte, gazetede daha çok ilmi yazılar yer almaktadır. Taşra gazeteleri ise daha basit dille yazılmakta ve haberler satıhta kalmaktadır. Taşra bölgesi yazarı bulunduğu bölgenin karakterine uygun yazılar yazmak mecburiyetindedir. Bu gazeteyi gösteremiyen gazeteci taşrada tutunamamaktadır.

Gazetenin oluşumu, devamı, gayesi kamu ve zamanla sıkı sıkıya ilişkilidir. Gazetenin ticari yönünden çok fikri yönü önemlidir.

Modern gazetecilik "basın hürriyetinin" kendine tanınması ile ortaya çıkmıştır. Basın hürriyetinin olmadığı bir ülkede gazetenin kendine düşen görevi yaptığı söylenemez. Basın hürriyetinin olmadığı ülkelerde gazete resmi makamların sözcülüğünü yapmakta veya bir propaganda vasıtası olarak kullanılmaktadır. Dürrenmatt gazeteciyi sanatçı ile karşılaştırmaktadır. Her ikisi de hitap edebilmekleri bir topluma ihtiyaçları vardır. Gazeteci sanatçı gibi ucuz, kalitesiz sanat takdim edebildiği gibi, üstün bir kabiliyette gösterebilir. Gazeteci daima hürriyeti için mücadele etmek zorundadır. Gazeteci sanatçı ile başka bir noktada daha birleşmektedir. Kaliteli yetenekli olabildiği sürece etkileyicidir. Bunun için daima kendini yenilemek mecburiyetindedir. Aksi takdirde karşısında hitap edebileceği toplumu bulamamaktadır.

Demokratik ülkelerde bazı gazeteler düşünce hürriyetini kendilerine tanıdığı geniş imkânlarla kendilerine düşen vazifeyi yaparak kamunun güvenini kazanmakta, haberleşmede dürüstlük ilkesiyle çalışan gazeteler demokrasinin yerleşmesinde önemli rol oynamaktadırlar. Bazı gazetelerse kendilerine tanınan hürriyeti kötüye kullanarak, asılsız haberlerle huzursuz yaratmakta, kamunun gazeteye olan güvenini sarsmaktadır. Bu tür gazeteye okuyucular, gazeteyi satın almıyarak tavır takınmalıdırlar. Ayrıca gazete yazarlarının kendi aralarında kurdukları denetim kurulları ile bu tür gazetecilerin çoğalması engellenebilir.

Demokratik bir toplumda kamuoyu tartışmalar kritik delillerle meydana gelirken, totaliter rejimlerde kamuoyu devlet baskısıyla oluşturulmaktadır. Günümüzde Endüstri toplumu kamuoyu oluşumuna her zamandan çok ihtiyacı vardır. Günün de-

gişen şartları bazı konularda "Kamuoyunu her zamankinden daha çok beraber mücadeleye zorlamaktadır. Almanya'da Atom reaktörlerinin bugün en emniyetli reaktörler arasında oluşunun kamuoyunun bu reaktörlere gösterdiği tepki ve mahkemelerde açtıkları davalarla devleti daha emniyetli reaktörler yapmaya zorladığı ve kamuoyu oluşumunun reaktörlerin yapımında bugün etkili olduğu kabul edilmektedir.

Haberleşme araçları sayesinde bugün dünyanın en küçük ülkesi hakkında bilgi edinmek mümkündür. Bugünün insanı eski devir insanına nazaran dünyadaki değişik ırk, kültür ülkeler hakkında fikir edinme şansına sahiptir. Basın vasıtasıyla fikir edindiği ülke insanlarını daha iyi anlayabilmekte böylece insanlar arasında haberleşme araçları vasıtasıyla bir bağ kurulmaktadır. Bu haberleşme araçları arasında yazılı basın araçlarından gazete önemli bir yer olmaktadır. Sözlü basının ortaya çıkması ile gazetelerin geleceği tehlikeye düşmekle beraber gazeteler henüz önemli "haberleşme vasıtası" sıfatını muhafaza etmektedirler. "Jens Fedderson'un" vurguladığı gibi "televizyon iştahı açar, gazete karnı doyurur".

Gazete sahibi Dietrich Oppenberg "televizyon ve radyodaki haberler telgraf gibidir. Bu telgrafla mektup arkadan geliyor denmektedir. Bu mektup gazetedir. Kişinin bu mektuba ihtiyacı vardır" der.

I. TARİHÇE

A. BATI ALMANYA'DA DOĞUŞUNDAN 1933 YILINA KADAR GAZETENİN TARİHSEL GELİŞİMİ

1450 yılında Mainz'li Johannes Gutenberg'in matbaayı icadından sonra haberleşme daha kolay şartlarda gerçekleşmeye başlamıştır. Bu münasebetle Flugblätter (el ilanı, broşür) basılmaya başlanmış, matbaanın icadı ilk kez haberlerin kitle halinde yayılması olanağı sağlamıştır. Ancak gerçek anlamda bir gazetenin doğuşu uzun yılları gerektirmiştir. Yaklaşık dört yüz yılı aşkın bir süre geçtikten sonra büyük ölçüde uygulanmaya başlamıştır. 1599'da Nürnberg'de iki aylık gazete yayın hayatına girmiş ve bundan sonra 17. yüzyıl başlarında Frankfurt, Leipzig, Magdeburg, Augsburg, Köln gibi önemli şehirlerde düzenli aralıklarla gazeteler çıkmaya başlamıştır. Bu şehirlerde basılan gazeteler şöyle sıralanabilir:

1609'da Strazburg ve Wolfenbuttel'de haftalık gazete,
1610'da Basel'de haftalık gazete,
1615'de Frankfurt'ta haftalık gazete,
1617'de Berlin'de haftalık gazete,
1620'de Regensburg'da ve Viyana'da haftalık gazete,
1624'de "Ottinger Zeitung" haftada iki günde,
1655'de Berlin'de "Die Einkommende Ordinare Postzeitung",
1660'da Leipzig'de ilk günlük gazete basılır. Bu gazete daha sonra "Leipziger Zeitung" adını alır.

Bu gazetelerin politik ve ağır bir dilleri vardı. Oldukça pahalı idiler. Ticari haberler bu tarihlerde rekabet dolayısıyla açıklanmıyordu. Mektupla gönderiliyordu. Almanya'nın birçok küçük devlete bölünmesi ve sıkı sansür uygulaması 17. yüzyılda gerçek bir basın doğmasına elverişli değildi. Bu dönemde gazetelerin haberleri kısıtlı vermeleri haber ajanslarının bulunmayışına da dayanır. Ayrıca gazeteler haberleri zor şartlarda postacı, belediye meclisi, saraylar ve ticari meydanlardan topluyorlardı. Bunun yanı sıra bir de gazete çıkarmak için resmi makamlardan izin almaları gerekiyordu. Böyle olmasına rağmen yüzü aşkın gazete kurulmuştu.

Fransa'da 1650'den beri çıkmakta olan bir gazete tipi "Intelligenzblätter" zeka gazeteleri 18. yüzyıl başlarında Almanya'ya gelir. Üst sınıfa hitap eden "Intelligenblätter"i okumak için fazla bir zekâyâ ihtiyaç yoktu. Bunlar daha çok ev, arsa, daire günlük kullanılan eşyanın nerelerde satıldığını ilan ediyordu. Daha bu tarihlerde şehirle ilgili haberler sütunu oluşmuştu. Bu sütunlarda şehre gelen yabancıların hangi mevkide olduğu, nerede, ne kadar kaldığı haber veriliyordu.

1722-1727 yılları arasında Almanya'da yayınlanmaya başlayan "Intelligenzblätter" 1727'de Berlin, Stettin, Königsberg ve Magdeburg'da çıkmaya başladı. Bu şekilde halk krallık tarafından kendine nerede iş verilebileceğini, nerede alışveriş yapabileceğini öğreniyordu. Gazetelerin alıcıları ise garantilenmişti. Kiliseler, Manastırlar, devlet adamları, doktorlar buldukları mevki dolayısıyla kendilerini abone olmaya mecbur hissediyorlardı(1).

(1) Bauer Helmut, Die Presse und Die Öffentliche Meinung, München 1965, s.10-16.

TEKNİK GELİŞMELER; TELEFON, TELGRAF

19. yüzyıldaki teknik gelişmeler haberleşmede sürati sağladı. Morse 1844'de telgrafı, Philipp Rees 1860'da telefonunu bulduktan ve Graham Bell geliştirdikten sonra haberler telgraf ve telefonla verilmeye başlandı. İletişim aracı olan bu iki yeni buluşla haberlerin toplanmasındaki zor şartlar böylece ortadan kalkmış oldu. 19. yüzyılda gazetecilik bir meslek haline gelmiştir. Gazeteciler toplumda önemli vazife üstlenmiş kişilerdi. Ancak henüz gazeteler teknik açıdan gelişme halindeydiler. Okuyucu kitlesi ise sınırlıydı. Gazeteler giderek günlük yaşantısının bir parçası haline gelmiştir. Bu durum bir takım koşulların yerine getirilmesini zorunlu kılmıştı. Öncelikle kısa sürede çok sayıda baskı yapacak tekniklerin gelişmesi gerekiyordu. Bir de okuyucunun kolaylıkla gazete almasını sağlayacak gelir düzeyinde olmaları ve gazete okuma ve haber alma ihtiyacını duyacağı eğitime ihtiyaç vardı.

HABER AJANSLARI

19. yüzyılda meydana gelen değişiklikler, basına bütün dünyadan kolaylıkla haber alma olanağını sağlamıyordu. Bunu yapacak bir organa ihtiyaç vardı. Bu organ "haber ajansları" idi.

AGENCE HAVAS - AGENCE FRANCE PRESSE (A.F.P)

Haber ajanslarının en eskisi ve ilki 1830'da Paris'te Charles Havas'ın postahanesinin hemen yanında açtığı bürodur. Havas tarafından organize edilmiş "posta güvercinleri" yani habercileri ile topladığı haberleri özel firmalara vermeye başlamıştır. Londra borsasından topladığı haberleri bankalara, bankerlere, ticari firmalara satıyordu. Başlangıçta özel firmalara haber veren Havas, daha sonra kuruluşunun çalışma-

larını sistemleştirmiş ve gazetelere haber vermeye başlamıştır. Böylece ilk Fransız haber ajansı "Agence Havas" meydana gelmiş oluyordu. 1850'ye kadar posta güvercinleriyle haber toplayan Havas 1850'de telgrafın çıkmasıyla, haber dolandırma işini daha da hızlandırmıştır. Havas'a bütün Fransız gazeteleri abone olmuş, böylece çok daha ucuz bir maliyetle dış haberleri elde etme imkanı doğmuştur. Telex'in kullanılmaya başlamasından sonra çalışmalar daha da çabuklaşmıştır.

Bu ilk haber ajansının yerini bugün Agence France Press (A.F.P) almıştır. Bu haber ajansı dünyadaki beş büyük ajanstan biridir. Ayrıca yüz kırkbeş ülkeye Fransızca, İngilizce, İspanyolca ve Almanca olmak üzere günde altıyüz bin sözcük yayın yapan bir kuruluştur.

Reuter's Ltd.

Almanya'nın Kassel şehrinde doğan ve Havas bürosunda çalışan sonraları Reuter olarak tanınan "Israel Beer Josaphat" 1849 yılında Berlin'de ilk haber bürosunu kurar. Başlangıçta bir ticari şirket olarak kurulan Reuter Ajansı, bu yıllarda reklam, borsa, ticari haberler veren bir kurumdu. Daha sonraları politik haberler de vermeye başladı. Londra'ya giden Reuter 1857'de İngiliz "Reuter's Ltd." Ajansını kurar. Bu Ajans Kanada, Avustralya, Hindistan, Japonya ve Çin'deki haber ajanslarının ilk organizatörüdür. Aynı zamanda Avrupa'da, Portekiz'de, Hollanda'da etkisi olmuştur. Geniş çalışan kadrosuyla pek çok ülkede bürosu vardır. Ayrıca radyo dinleme imkanı da oldukça iyi idi. 1870'de kendisine verdiği hizmetlerden dolayı Hessen'de liyakat nişanı verilmiştir(2).

(2) Dovifat Emil, Zeitungs lehre, I Sammlung Göschen Band 1039, Berlin 1962, s.66.

WOLFFSCHE TELEGRAPHENBÜRO

1849'da Bernhard Wolff "Wolffsche Telegraphenbüro"yu kurar. Bu haber ajansı ilk haber ajansıdır. Bu haber ajansının başarısından sonra benzerleri kurulmaya başlar.

Her modern devlet kendine ait bir haber ajansı kurma girişiminde bulunmuştur. Her hükümet haberlerin, kendi istedikleri yönde verilmesi için kurulan bu haber ajanslarını maddi yönden destekliyordular. Bu durumda haberlerin objektif olmaları düşünülemez. Haber ajansları olmadığı sürece gazetelerin kendi imkanlarıyla haber toplamaları maddi bakımdan mümkün değildir. Haber ajansları diğer ülkelerdeki haber ajansları ile haber değiş tokuşu ile daha etraflı haber toplama imkânlarına sahiptirler. Her ülkede genellikle baş şehirlerde merkezi büroları olan haber ajansları burada haberleri telefon ve telgrafla toplayıp üzerlerinde çalışıp gazetelere iletirler. Gece gündüz haber dağıtan ajanslar gazetelerin en yeni dünya haberlerini zamanında olmalarını sağlarlar.

DEUTSCHE PRESSE AGENTUR (D.P.A)

Almanya'daki "Deutsche Presse Agentur" Hamburg'da 1949 yılında kurulmuştur. Üç işgal devletinin meydana getirdiği üç ajanstan meydana geliyordu. Bu üç haber ajansı:

Amerikan bölgesindeki DENA,
İngiliz bölgesindeki DPD,
Fransız bölgesindeki SÜDNA'dır.

Ulusal ve uluslararası çalışan bir şirket halinde bütünleşmiş olup; gazete ve yayın istasyonları yazarlarının bir araya toplanmasıyla kurulmuştur. Onsekiz üyeli ajansta, bir denetim konseyi bulunur. Bu konseyin içinde hükümet temsilcisi yoktur. Böylece (D.P.A) ajansının bağımsızlığı garantelenmiştir.

Deutsche Presse Agentur (D.P.A) hergün yayınlarında;

- Alman gazeteleri için her türlü dünya ve Almanya'dan haberler
- Fotoğraf bölümünde bütün dünyadan her konuda resimler
- Avrupa aboneleri için Avrupa servisi
- İnfomasyon servisi, mektup servisi, kendi gazetele-ri için arşiv
- Ünlü kişilerle yapılan antlaşmalarla isim servisi
- Dış haber programları Almanca, İngilizce, Fransızca ve İspanyolca olarak veriliyordu.

Haberlerin toplanması Düsseldorf, Frankfurt, Hamburg, Hannover, Münih, Stutgard, Berlin bürolarından yapılıyordu. Bonn'da bir merkezi büro ve 20 dış haber servisi vardı. Dünyanın çeşitli şehirlerinde haberlerin toplandığı 70 büro bulunmaktadır. Hamburg'daki merkezde 840 gazeteci gece, gündüz çalışmaktadır. Bunlar haberleri toplamakta, düzenlemekte ve abonelerine iletmektedirler. Gazeteciler gerekirse bu haberleri araştırıp tamamlamaktadırlar. Doğu ile batılı 50 haber ajansı ile beraber çalışma ve haber değiş tokuşu anlaşması yapılmıştır. Ajansın maddi yükünü 199 sosyal organizasyon taşır. Bunlar gazeteler, mecmua, radyo, televizyon, meslek grupları ve sendikalı gazetecilerdir. Bu sebeple haber ajansına politik baskı mümkün değildir(3).

(3) Dovifat, Emil, Zeitungslehre I. Sammlung Göschen Band 1039, Berlin 1962, s.68.

DÜNYADAKİ ÖNEMLİ HABER AJANSLARI

- Afganistan : The Bakhtar New Agency,
Bakhtar, Kabul
1939 yılında kurulmuştur
- Amerika Birleşik Devletleri : The Associated Press (AP), New
York City
1848 yılında kurulmuştur
- Arnavutluk : Agence Telegraphique Albaraise
- Albanian Telegraph Agency
(ATA)
1944 yılında kurulmuştur
- Arjantin : Agencia Noticiosa Saporiti (ANS)
1900 yılında kurulmuştur
- Avustralya : Australian Associated Press
(AAP), Melbourne
1935 yılında kurulmuştur
- Avusturya : Austria Presse Agentur (APA)
Wien
1946 yılında kurulmuştur
- Belçika : Agence Belga S.A (Belga) Brüksel
1920 yılında kurulmuştur
- Birleşik Arap Cumhuriyeti : Middle East News Agency (MENA)
1956 yılında kurulmuştur
- Brezilya : Agencia Meridional, Ltda, Rio
de Jenoria
1931 yılında kurulmuştur
- Bulgaristan : Bulgarska Telegrafna Agentzia
(BTA) Sofya
1898 yılında kurulmuştur
- Büyük Britanya : The Exchange Telegraph Company
Ltd. Londra
1872 yılında kurulmuştur
Reuters Ltd., Londra
1851 yılında kurulmuştur
- Çin Halk Cumhuriyeti : Hsin Hua (New China)
News Agency (NCNA)
1937 yılında kurulmuştur

- Danimarka : Ritzaus Burea (Ritz-Bur) Kopenhag
1866 yılında kurulmuştur
- Doğu Almanya : Allgemeiner Deutscher Nachrichtendienst (ADN), Berlin
1946 yılında kurulmuştur
- Finlandiya : Suomen Tietotoimisto-Finska Notis Byran (STT-FNB) Helsinki
1887'de kurulmuştur
- Filipinler : Philippine News Service, Inc. (PNS) Manila
1950 yılında kurulmuştur
- Fransa : Agence France Press (AFP) Paris, 1835 yılında "Agence Havas" olarak kurulmuştur. 1944 yılından itibaren AFP adıyla tanınır
- Güney Afrika Cumhuriyeti : The South African Press Association (SAPA) Johannesburg
1938 yılında kurulmuştur
- Hollanda : Allgemen Nederlandsch Persbureau (ANP) Den Haag
1934 yılında kurulmuştur
- Hong Kong : Pan-Asia Newspaper Alliance (Pananews)
1949 yılında kurulmuştur
- Hindistan : Press Trust of India (PTI) Bombay
1905 yılında kurulmuştur
- İndonezya : Kantor Berita Antara (Antara) Djakarta
1937 yılında kurulmuştur
Persbiro Indonesia Aneta (PIA) Djakarta (PIA)
1917 yılında kurulmuştur
- İran : Pars, Imperial Government of Iran, Tahrân
1934 yılında kurulmuştur
- İsrael : Him-Agency Tel-Aviv
1950 yılında kurulmuştur

- İspanya : Agencia Efe, S.A. (Efe) Madrid
1938 yılında kurulmuştur
- Agencia Mencheta, Madrid
1882 yılında kurulmuştur
- İsveç : Agence Télégraphique Suisse
-Schweizerische Depenschenagen-
tur- Agenzia Telegrafica Sviz-
zera (ATS-SDA) Bern
1894 yılında kurulmuştur
- İsviçre : Tidningarnas Telegrambyra (TT)
Stokholm
1921 yılında kurulmuştur
- İtalya : Agenzia Nazionale Stampa
Associata (ANSA), Roma
1945 yılında kurulmuştur
- İzlanda : New Zealand Press Association,
Ltd., (NZPA) Wellington,
1879 yılında kurulmuştur
- Japonya : Jiji Press, Ltd. (JP) Tokyo
1945 yılında kurulmuştur
- Kamboç : Agence Khmere de Presse (AKP)
Kossamak
1951 yılında kurulmuştur
- Kanada : British United Press (BUP)
Montreal
1922 yılında kurulmuştur
- Kuzey Kore : Chung-Yang Tongshin (Chung -
Yang)
1946 yılında kurulmuştur
- Güney Kore : Haptong Tongshin (Korean Pacific
Press) (KPP) Seoul
1945 yılında kurulmuştur
- Macaristan : Magyar Tavirati Iroda Budapeşt
1881 yılında kurulmuştur
- Norveç : Norsk Telegrambyra Oslo
1946 yılında kurulmuştur
- Pakistan : The Associated Press of Pakistan
(APP) Karachi
1948 yılında kurulmuştur

- Polonya : Polska Agencija Prasowa (PAP)
Warszawa
1945 yılında kurulmuştur
- Portekiz : Agencia de Noticias e de Infor-
mações (ANI) Lizbon
1947 yılında kurulmuştur
- Romanya : Agentie de Informatii Tele-
grafice (Agerpres) Bükres
1949 yılında kurulmuştur
- Sudan : Sudanese News Service (SNS)
P.O. Box 363, Khartoum
1948 yılında kurulmuştur
Sudanese Press Agency (SPA)
Kharoum
1948 yılında kurulmuştur
- Şili : Agencia Noticiosa Corporacion
de Periodistas (Coper) Santiago
de Chile
1948 yılında kurulmuştur
- Türkiye : Anadolu Ajansı (AA) Ankara,
1920 yılında kurulmuştur
Türk Havadis Ajansı (THA) Babı-
ali, İstanbul
1950 yılında kurulmuştur
- UdSSR : Telegrafnoje Agenstwo Ssojets-
kawo Ssojusa (TASS) Moskau
1918 yılında kurulmuştur
- Uruguay : Agencia Nacional de Informaciones
(ANI) Montevideo
1945 yılında kurulmuştur
- Venezuela : Prensa Venezolana (Pewe) Caracas
1940 yılında kurulmuştur
- Wietnam : Agence Wietnam-Presse (VP)
Saigon,
1951 yılında kurulmuştur(*)

(*) Dovifat, Emil, Phil. Zeitung lehre, Band I, Berlin, 1962,
ss.88-93.

B. NASYONAL-SOSYALİZM BASINI (1933-1945)

Nasyonal-Sosyalist Partisi 1933'de iktidara gelir gelmez ilk iş olarak Weimar Anayasasının Alman halkına tanıdığı hakları bir kararname ile kaldırmak olmuştur. Hitler'e göre; "basın hürriyeti deyimi bir devlet için tehlikelerin en büyüğüdür". Hitler idareyi ele aldıktan bir ay sonra gazetecilerle yaptığı bir basın toplantısında, basında yapılan tenkitlerin önemi ve faydasını kabul ettiğini söylemekte, fakat Alman devletine ve halka zarar verecek yayınlara karşı en sert önlemlerin alınacağını açıklayarak başlangıçtan itibaren basına getireceği kısıtlamaları sıralıyordu. Nasyonal-Sosyalist rejimde Alman basınının çehresi değişti. Başlangıçta Nasyonal - Sosyalizmi tenkit eden bu gazeteler belli bir süre için kapatılmış, daha sonra da tamamen kapatılmıştır. Buna karşılık haftalık Volkischer Beobachter iktidar partisinin günlük resmi gazetesi durumundadır. 1933'de Almanya'da 4700 gazete bulunuyordu. Bunlardan 120 tanesi Nazi gazetesi idi. 1944'de geriye 970 gazete kalmıştı. Bunların % 82'si Nazi organı olarak basılıyordu. Gazetelerin kapatılış sebebi iç barışı sağlamak ve asılsız haberlerin basılmasını önlemek olarak gösteriliyordu. Bu dönemde gazeteler kendilerine yazılmasına izin verilen, yazılması istenen yazılar yazılıyordu(4).

Faşist ve Nasyonal-Sosyalist rejimlerin özelliği bu rejimlerde kitle haberleşme araçlarının iktidarın emellerine hizmet eden birer araç durumunda olmasıdır. Sosyal demokrat ve komünistlere ait basını etkisiz duruma sokmak için çeşitli zorlayıcı önlemlere başvuran Hitler, 4 Ekim 1933 tarihinde çıkardığı yazı işleri müdürleri kanunu (Schriftleiter) ile basının Nasyonal-Sosyalist rejime uygun kamusal görevlerini belirttikten sonra yazı işleri müdürlerinin gazetelerde yayınlanacak yazı, haber ve resimlerle devletin çıkarlarını ko-

(4) Wulf, Joseph, Presse und Funk im Dritten Reich, Frankfurt Mainz/Berlin/Wien, 1983, s.64.

rumaya ve Nasyonal-Sosyalist rejime destek olmaya özen göstermelerini emretmiştir(5).

Propaganda bakanı Dr.Goebbels basının görevlerini açıklarken "Basın yalnız bilgi değil, aynı zamanda talimat vermelidir. Burada daha çok milli basına hitap ediyorum. Beyler, faydalı çalışmalarından Devletin yararlanacağı, çok önemli bir kitle etkileyici vasıta olan basının en iyi şekilde organize olarak, Devletin elinde çalabileceği bir piyano haline gelmesini sizler de ideal bir durum olarak kabul etmelisiniz demektedir(6).

1945'de Deutsche Presse-Agentur (DPA) Yazı İşleri Müdürü olan Fritz Sanger bir gazete sahibine yazdığı mektubunda Nazi devrinde katıldığı toplantıları şöyle anlatır. "Devlet tarafından idare edilen bu basın toplantılarında propaganda bürosu gazetelere içinde direktifler bulunan günlük ve haftalık parolalar veriyordu. Bu direktiflerde açıklama, yorum, makalelerin rejim stiline uygun bir şekilde nasıl hazırlanacağını bildiriyordu. Konular politika, sanat, günlük yaşam üzerine idi(7).

Nasyonal-Sosyaliste kişinin, toplum karşısında hukuk tarafından tanınan ve korunan belli hakları ve hürriyetleri yoktur. Ona müsaade mahiyetinde bazı subjektif yetkiler tanımlanabilir. Pratik alanda müsaade ile hürriyet anlayışı, insan haklarının ve kamu hürriyetinin tamamen ortadan silinişi şeklinde kendini gösterir. Nazi Almanya'sında devlet ve parti mekanizması kişinin her türlü faaliyetini gözetlemek ve dü-

(5) Kayıhan İçel, Kitle Haberleşme Hukuku, İstanbul 1977, s.25.

(6) Wulf Joseph, Presse und Funk im Dritten Reich, Wien 1983, s.64.

(7) Wulf Joseph, Presse und Funk im Dritten Reich, Wien 1983, s.83.

zenlemek iktidarına sahip bulunuyordu. Dr.Goebels'in başında bulunduğu Propaganda Bakanlığı, bütün fikir ve düşünce alanı üzerinde tam bir vesayet sistemi kurmuştu. Memleketi örümcek ağı gibi kaplayan bir örgüt sayesinde, Bakanlık, Alman halkının gördüğü, duyduğu, okuduğu ve yazdığı herşeyi mutlak kontrolü altında tutmakta idi. Basın sadece sansür altında bulunmakla kalmaz, aynı zamanda Propaganda Bakanlığının haber bültenlerini basmakla ve onun verdiği direktifler yolunda yayın yapmakla da görevlidir. Böylece tek kaynaktan beslenen ve tek merkezden yönetilen basından tek bir ses çıkmaktadır. Bu da Nasyonal-Sosyalizm'in sesi(8).

C. NAZİ DEVRİ SONRASI - KONTROL ALTINDAKİ ALMAN BASINI (1945-1949)

8 Mayıs 1945 yılında işgalci Devletler (Amerika, İngiltere, Fransa, Sovyetler Birliği) Almanya'da kontrolü ellerine aldılar. Bu antlaşma ile Müttefikler, Almanya'da kuracakları idareyi bir takım prensiplere bağlamışlardı. Ordunun tamamıyla ortadan kaldırılması ve militarist zihniyetin yok edilmesi, bütün Hitlerci teşekküllerin dağıtılması ve başlıca Nazi şeflerine karşı takibat açılması; eğitimin denetlenmesi, adalet sisteminin demokrasi esaslarına göre temelinden değiştirilerek yeniden kurulması, işgalci devletler idareyle beraber basını da kontrolleri altına aldılar.

Amerikan ve İngiliz askeri idareleri posta, telefon, telgraf, radyo, televizyon, basın evleri, haberleşme, sinema, tiyatro ve müzik yayınını kontrolleri altına almışlardı. Bu sahada çalışmak isteyenler askeri idareden ruhsat olmak zorunda idiler. Ruhsat sistemi her işgalci ülke için farklı idi. Hepsinin birleştikleri nokta 1933 yıllarına yakınlığı

(8) Münci Kapanı, Kamu Hürriyetleri, Ankara 1981, s.154.

kesinlikle kabul edilmeyeceği idi(9).

Amerikan kontrolündeki bölgelerde şu esaslar hüküm sürüyordu.

- İdeolojik parti gazeteleri ve organları yasaklanmıştı
- Haberler yorumlardan uzak olmalı, okuyucu kendi fikrini geliştirmek imkanını bulmalıdır
- Ekonomik ve politik etki gazetelerden kaldırılmalıdır
- Gazete sahipleri ve yazarlar yalnız kendi fikirlerini değil, okuyucu fikrinin de açıklanmasını sağlamalı, sosyal ve demokratik organların fikirlerinin açıklanmalarına yardımcı olmalıdır
- Gazeteler demokratik olmalı, partilerin organı olmamalıdır

Amerikan kontrolündeki bölgede bünyesinde çeşitli politik görüşte olan yazarlara yer veren gazetelerin çıkmasına müsaade ediliyordu. Böylece gazetelerin belirli bir ideolojinin sözcüsü olmasına engel olmak isteniyordu, fakat bunu gerçekleştirmek kolay olmuyordu.

İngiliz ve Fransız bölgesinde politik geçmişi olmayan, tarafsız kişilere ruhsat müsadese veriliyordu. 1946 yılında İngiliz bölgesinde ruhsat verilen gazeteler

- Köln'de "Rheinische Zeitung"
- Düsseldorf'ta "Rhein-Echo"
- Dortmund'ta "Westfälische Rundschau"
- Berlin'de "Telgraf"

(9) Prost Harry, Deutsche Presse Seit 1945, München, Wien 1965, s.27.

- Bielefeld'de "Frei-Presse"
- Hamburg'da "Hamburger echo"
- Lübeck'te "Lübecker Frese Presse"
- Krel'de Schleswög-Holstesnische Volkzeitung

Fransız bölgesinde 1945 yılının sonlarında sosyal demokratlara iki gazete basmaları için ruhsat verilir. Bunlar Freiburg'da "Das Volk" Saarbrücken'de "Volkstimme" 1946 yılında çıkan "SPD yıllığında" SPD yanlısı gazetelerin baskısının 1.5 milyon olduğu yazılmaktadır.

1949 yılında Amerika kontrolündeki bölgelerden Bremen "Württemberg-Baden" ve Hessen'de basın hürriyeti kanunu çıkarılır. Aynı yıllarda Amerika kontrolündeki bölgelerde daha önceleri çıkmasına izin verilmeyen parti gazeteleri çıkmaya başlar. Münih'te "Süd post", Nürnberg'de "Frankssche Tagespost", Reutlingen'de "Württemberg", Stuttgart'da Allgemeine Zeitung für Württemberg (AZ) ilk parti gazeteleridir. Württemberg Mayıs 1949 yılında ruhsat sisteminin kaldırıldığı Amerika kontrolündeki ilk şehirdir(10).

Sovyet kontrolündeki bölgelerde günde 8 Milyon gazete basılıyordu. Bu bölgede 17 milyon nüfus 6 milyon aile olduğu düşünülürse, Sovyet bölgesindeki propagandanın derecesi anlaşılmaktadır. Bu bölgede basılan 40 gazetede haberlerin tek kaynaktan verilmesi gazetelerin objektiv olmalarını engelliyordu. 1946 yılında Alman Komünist Partisi (KPD) ve Sosyal Demokrat SPD birleştirilmiş SED (Alman Sosyalist Partisi) kurulmuştur. Gazeteler SED'nin programına uygun yazılar yazmak zorunda idiler. Böylece sovyetleştirme 8 milyon baskılı gazetelerle yapılıyordu. Sovyetleştirmeye karşı olan gazeteler ve yazarları bu bölgeyi terketmek zorunda kalıyorlardı(11).

(10) Puy, H.Karl, Schulze Volker; Macht und Meinung, Köln 1975, s.18.

(11) Harry Ross, Deutsche Presse Seit 1945, München, Wien, 1965, s.38.

1946 yılında bu bölgede ön sansürün kaldırılmış olmasının sebebi Alman Sosyalist Partisinin (SED) nin merkezi idare sisteminin kusursuz işlemedir.

Gazeteler Alman Sosyalist Partisinin politikasını tenkit edebiliyordu. Fakat Sovyet idaresini tenkit edemiyordu(12).

1945'de Nazi Basını da ortadan kalktı. 1945 ile 1949 arasında çıkarılan gazetelerin yerini yavaş yavaş tirajları artan gazeteler aldı. Düzenli bir şekilde 200.000'den fazla tirajı olan gazeteler şunlardır:

Süddeutsche Zeitung	Bağımsız
Bild Zeitung	Bağımsız
Hamburger Abendblatt	Bağımsız
Die Welt	Bağımsız
Hamburg Morgenpost	Sosyal Demokrat
Frankfurter Allgemeine	Liberal
Westdeutsche Allgemeine	Bağımsız
Neue Ruhr Zeitung	Bağımsız
Westfälische Rundschau	Sosyalist
Neue Rhein Zeitung	Bağımsız
Rhein-Wupper-Ruhr-Anzeiger	Bağımsız
Rheinische Post	Hristiyan Demokrat
Berliner Morgenpost	Bağımsız

D. 1950'LI YILLARDA BATI ALMANYA'DAKİ GAZETELER

Alman Federe Devleti'nin kurulmasıyla ruhsat sistemi ortadan kalktı. Her yayınevine 1949 yılında ilân edilen ruh-

(12) Bauer Helmut, Die Presse und Die Öffentliche Meinung, München 1965, ss.33-36.

sat almadan kendi gazetesini basması imkanı tanınıyordu. Ruhsat serbestliği ile okuyucu kazanma mücadelesi başlamış oluyordu. Bu sebeple gazeteler haberlerinde daha dikkatli olmaya başladılar. 1945-1949 yılları arasında çıkan gazetelerden Frankfurter Allgemeine, Welt Kundschau, ekonomik yönden stabil oldukları için gazeteler arasındaki mücadelede bugüne kadar varlıklarını sürdürebilmişlerdir.

Batı Almanya'da 57.200.000 olan nüfustan ondört yaşını doldurmamış olanlar çıkarılınca geriye 47.700.000 okuyucu potansiyeli kalır. Batı Almanya'da günde 21.500.000 adet gazete basılmaktadır. 1970'de ortalama bir iş gününde 100 kişiden 70 kişisi gazete almaktadır. 1971'de 73 kişi, 1982'de bu sayı 82 kişiye ulaşmıştır. Batı Almanya'da 14-29 yaş arası, orta yaş kesimine nazaran daha az gazete okumaktadır. Her evde bir televizyon (% 95 oranında) vardır. Kitap oranı % 94'dür. Yetişkin Alman'ların % 82'si ayda ortalama bir kitap okumaktadır. Gençlerin % 82'si okul kitapları dışında haftalık en aşağı bir kitap okumaktadır. Günlük gazete, radyo, televizyon % 70-80 arasında, kitap % 44 oranında, dergi % 70 oranında okunmakta, plak ve kaset % 16 oranında dinlenmekte ve seyredilmektedir. Batı Almanya'da 1950 yılından önce gazete okuma süresi günlük 45 dakika iken, 1950 yılı başlarında 30 dakikaya inmiş, 1964-1970 yılları arasında 35 dakikada kalmıştır. Televizyonun evlere girmesi büyük bir değişiklik getirmemiş, hatta okuma süresini 38 dakikaya çıkarmıştır. Televizyon bulunmayan evlerde ise zaman aynı kalmıştır(13).

Batı Almanya'da 1974 yılında yapılan bir araştırmada gazetelerin baskı durumu şöyledir:

(13) Pürer, Hein, Presse im Umbruch, Zur Zukunf Der Presse im Wettbewerb mit dem elektronischen Medien, Salzburg/Wien 1982, s.49.

<u>Milli Gazeteler</u>	<u>Günlük Ortalama Tirajları</u>
Süddeutsche Zeitung	291.370
Frankfurter Allgemeine	278.152
Die Welt	231.513

<u>Yerel Gazeteler</u>	
West Deutsche Allgemeine Zeitung	601.648
Hannoversche Allgemeine Zeitung	368.488
Rheinische Post	364.507
Nürnbergger Nachrichten	320.451
Augsburger Allgemeine	292.615

Bu gazeteler büyük abone gazetelerdir. Satış gazetele-
rinin baskı ve satılışı günden güne değişmektedir. Bu gazete-
ler içinde "Bild" en çok satış yapan gazete olarak birinci
durumdadır.

Bild	4.019.564
Bild am Sonntag (haftalık gazete)	2.314.816

Bugün Almanya'da dört Alman'dan birisi "Bild" okuyucu-
sudur ve bunlardan % 31'i başka bir gazete de okumaktadır.
Diğer Alman basın grupları bu devin yanında çok küçük çapta
kalmaktadır. Zira bunlardan hiçbirinin satışı tüm pazarın
% 4'üne ulaşmamaktadır.

<u>Dergiler</u>	
Stern (Avusturya baskısı hariç)	1.592.494
Bunte	1.573.552
Neue Revue	1.345.392
Quick	1.650.010

<u>Televizyon Programı Veren Dergiler</u>	<u>Günlük Ortalama Tirajları</u>
Hörzu	3.702.360
TV Horent Schen	2.315.883
Funk Uhr	1.723.615
Fernschwoche	1.364.690

Moda Dergiler

Burda Moden	1.780.436
Brigitte	1.422.294
Frau am Spiegel	1.282.938
Praline	1.105.519
Für Sie	1.020.738

Politik Dergiler

Der Spiegel	895.626
Die Zeit	337.473
Bayern-Kurrier	178.857
Deutsche Zeitung	157.286
Deutsche Allgemeines Sonntagsblatt	130.766
Rheinischer Merkur	115.067

Alman dergileri çok yüksek tirajlı ulusal mecmualardır. Bu dergiler aktüalite yanında hafif konulara bol fotoğrafa da yer verirler.

Politik ve ekonomik konuların kapladıkları yer ise şöyledir:

Stern	% 37.9
Neue Reue	% 19.8
Quick	% 17.0
Bunte Illustrierte	% 13.7

Batı Almanya'daki Büyük Gazeteler (1970)

	<u>Günlük Ortalama Tirajlar</u>
Bild Zeitung	
Westdeutsche Allgemeine Zeitung (Essen)	603.000
Rheinische Post (Düsseldorf)	343.000
Berliner Zeitung	328.000
Frankfurter Allgemeine Zeitung	317.000
Hamburger Abendblatt	314.000
Nürnberger Nachrichten	300.000
Münchner Abendzeitung	299.000
Die Welt	281.000
Neue Ruhrzeitung (Essen)	273.000

Dünyadaki Tirajı En Yüksek Olan Gazeteler (1970)

Iswestija, Moskova	8.700.000
Prawda, Moskova	7.100.000
Kowsolnolskaja Prawda, Moskova	7.000.000
Asahi Shimbun, Tokyo	5.350.000
Daily Mirror, Londra	5.030.000
Bild Zeitung, Hamburg	4.520.000
Daily Express, London	3.850.000
Mainichi Schimbun, Tokyo	3.480.000
Gomiuri, Schimbun, Tokyo	3.390.000
News, New York	2.100.100

Bu sıralamada üç Sovyet gazetesinin ilk sırayı işgal etmesinin sebebi gazetelerin sayısının az olması ve gazete basılışının satışa göre değil, devlet tarafından satılıp satılmaması göz önüne alınmadan belli bir sayıda basılmasındandır.

B.Almanya'daki Satışı Yüksek Haftalık Gazeteler (1965)

Bild am Sonntag, Hamburg	2.236.000
Der Spiegel, Hamburg	943.000
Welt am Sonntzg, Hamburg	350.000
Die Zeit	261.000
Christ und Welt, Stuttgart	146.000
Sonntagsblatt Hamburg	128.000
Bayern-Kurier, München	99.000
Deutsche National-Zeitung, München	85.000
Worwärts, Bonn	61.000
Publik, Frankfurt	51.000
Rheinische Merkur, Koblenz(14)	49.000

ALMAN BASIN PATRONLARI

Springern Konzern

Bild
Bild am Sonntag
Hamburgen Abendblatt
Die Welt
Welt am Sonntag (haftalık gazete)
Das Neue Blatt (haftalık dergi)
Hörzu (televizyon dergisi)
Kristall (onbeş günde bir çıkar)
BZ
Berliner Morgenpost
Düsseldorfer Mittag

(14) Setzen Karl M.: Die Gesellschaftliche Funktion der Massenmedien, Heidenheim an der Brenz, 1974, s.19.

Diğerleri grup olarak(15);

Bucerus-Nannen Grubu

Stern

Die Zeit

Spiegel Verlag Rudolf Augstein

Spiegel

Heinrich Bauer-Gruppe

TV-Hören und Schen

Praline

Neue Post

Neue Illustrierte

Martens Verlag

Quick

Kindler und Shiermeyer Verlag

Revue

Burda Gruppe

Bunte Münchner/Frankfurter Illustrierte

Film Revue'dür.

Almanya'da gazete okuma oranı endüstri ülkeleri arasında oldukça yüksektir. Endüstri ülkeleri arasında yapılan araştırmalarda 1000 kişiden; İsveç (566), Japonya (512), Fin-

(15) Fischen Heinz Dietrich; Die Zeitschriften des 17 bis 20 Jahr hunderts, München 1973, s.52.

landiya (412), İngiltere (419), Danimarka (334), Avusturya (319), Almanya (313), Hollanda (306), Belçika (218), Kanada (216), Fransa (212), İsrail (200), İtalya (111) olarak tespit edilmiştir.

Demokratik Almanya'da basın kanunlarla korunmaktadır. Basın hürriyeti vardır. Haberlere sansür uygulanmaz. Anayasanın 5. maddesinde "vatandaşlar fikrini yazı, resim, kelime ile açıklama, yayma ve sorumlu makamlardan haber alma hakkına sahiptir" denerek haber alma ve verme hürriyetini güvence altına almıştır. Haberlerin radyo ve film yoluyla hür olarak verilmesi garanti altına alınmıştır. Basın kanunuyla basının haberleri toplayarak veya yayınlayarak, sorunlar karşısında cephe alarak, eleştirerek veya görüşlerin oluşmasına katkıda bulunarak bir kamusal görevi yerine getirdiği açıklanmaktadır(16).

(16) Bauer Helmut; Die Presse und die Öffentliche Meinung, München 1965, s.61.

II. BATI ALMANYA'DA BASININ BUGÜNKÜ DURUMU

A. BATI ALMANYA'DA GAZETELERİN KAMUOYU OLUŞUMUNDAKİ

Herhangi bir meselede kamuoyunun eylemsel, dinamik bir nitelik kazanması için çeşitli kanaatlerin olumlu ve olumsuz yanlarının açık ve genel bir niteliğe kavuşması gerekir. Başka bir deyişle, o mesele hakkında haber alma ve iletişim kurma olanaklarının varlığı şarttır. Haber alma ve iletişim deyişi ile insanlar arası ilişkilerin sürdürülmesine yarayan mekanizmalar ile zaman ve mekân dahilinde zihinsel sembollerin bir yerden diğer bir yere ulaştırılması kastedilmiştir. Öteki sosyal süreçler arasında, kamuoyu, iletişim ve haber alma yöntemlerinden derin biçimde etkilenmesiyle ayrılır. Kamuoyunun belirmesine olanak sağlayan araçlar kişisel, kolektif ve teknik olmak üzere üç gruba ayırmak mümkündür.

1- KİŞİSEL ARAÇLAR

- a) Yüzyüze temaslar
- b) Kanaatlerin oluşmasına etkin liderler
- c) Siyasal liderler.

2- KOLLEKTİF ARAÇLAR

- a) Örgütlenmiş grup tartışmaları
- b) Baskı grupları

3- TEKNİK ARAÇLAR

- a) Basın
- b) Radyo
- c) Televizyon
- d) Film
- e) Kitap
- f) Afiş, sergi v.b.

Kitle haberleşme araçlarının en önemlisi ve en yaygını kuşkusuz basındır. Çağdaş basın arasında gazeteler özel bir yer alır. Basın dar anlamında alınırsa gazeteler ön plandadır. Her ülkede gazeteler yakın ve uzak geçmişin ya da günün haber ve olaylarının verilmesinde, ülkenin ana davaları üzerinde halkın dikkatini toplamada ve okurlarının genel kültürlerini artırmada son derece önemli bir rol oynarlar. Basın, kamuya özellikle politika konusunda haber ve bilgi iletir, bir ölçüde kamuoyu oluşturur ve nihayet yine sınırlı bir ölçüde, kamuoyunun yönelişlerini karar vericilere aktarır. Bir kurum olarak basının yanısıra, basın mensupları da özellikle dış politika ve uluslararası ilişkiler açısından önemli akademik görevleri yerine getirir ve bu yolla da karar vericileri durumundadır. Ayrıca geniş toplum kesimlerinin eğitimlerine yardımcı olarak dış politikayı da etkilerler. Dünyanın her yerinde dış politikada etkinlik dar bir düşünce oluşturucularının elindedir. Bunlar politikacılar, iş adamları, uzmanlar, bilim adamları, sanatçılar, yazarlar, basın mensupları v.b. olarak sıralanabilir.

Gazeteler basıldıkları zamanın kamuoyunu yansıtma dolayısıyla toplumsal hayatın bir kesitini yansıtırlar ve tarihi bir kaynak olma durumundadırlar. Denilebilir ki bir araştırmacının geçmişteki bir konu üzerindeki çalışmalarına o günün gazeteleri büyük ölçüde yardımcı olur. Çünkü gazeteler zamanın psikolojik durumunu yansıtan niteliktedir. Gazetelerden

sonra dergilerde aynı özelliktedir.

Gazeteler hayır maksadına hizmet eden veya reformcu görevler üstehen kuruluşlar değildir. Bununla birlikte bir kamu hizmeti gördükleri kabul olunur ve basının kamunun ah-lâksal hüviyetine, etkili oldukları kesindir. Bu nedenle basın özgürlüğü, demokratik rejimin ana direklerinden sayılır(17).

Batı Almanya'da kamuoyu fikrinin ortaya çıkması oldukça geçikmiştir. "Opinion publique" deyimi ilk kez Alman diline "Offentliche Meinung" şeklinde aktaran Georg Foster, Schiller ve Alexander Humbold'un yakın dostlarından sayılan bir ozan ve yazardı. Paris'e yapmış bulunduğu bir ziyaret nedeniyle karısına yazmış olduğu mektuplar, ölümünden sonra "Paris çizgileri" başlığı altında yayınlanmış olan Foster, bu mektuplarında; Almanya'nın uygun jeopolitik konumuna karşın, siyasal bir birlikten mahrum olmasından dolayı efeslerini açıklarken; özellikle şu noktayı işaret etmektedir. "Bugün yedibine yakın yazara sahip olduğumuz halde, bütün Almanya'yı kapsayan genel bir zihniyet bulunmadığı gibi, bir Alman kamuoyundan da söz edilemez. Oysa Fransız ihtilâline can veren, onun ruhu ve tek tahrik ögesi sayılan Fransız kamuoyu'dur(18).

Batı Alman gazetecileri yabancı gazeteciler tarafından oldukça "zayıf" olarak suçlanmaktadır. Hükümete ve Parlamento'ya, partilere, cemiyetlere karşı zayıf olmakla itham edilmektedirler. Bunun sebebi gazete okuyucuları çeşitli parti grupları, sendikacılar, konservatifler, ilericiler hepsi bir gazete okumaktadırlar; fakat hiçbiri kendilerine herhangi bir fikrin telkin edilmesini istememektedirler. Bu sebepten Batı Almanya'da okuyucu daha çok tarafsız olan gazeteyi tercih et-

(17) Onaran, Alim Şerif, Kamuoyu, İstanbul 1984, ss.45-46.

(18) Ay.yaz, Kamuoyu, İstanbul 1984, s.16.

mektedir. Dörtte bir okuyucu da taraf tutan gazeteye karşı olmadıklarını ama bunun aşırıya kaçmaması gerektiği düşüncelerindedirler.

Gazete araştırmacıları şu tavsiyelerde bulunmaktadır:

- . Yazarlar; politik sahada tüm grupların mensubu olarak basında aynı derecede yer almalıdır.
- . Başlıklarda ne olursa olsun herhangi bir partiye yakınlık gösterilmemelidir.
- . Kamuoyu oluşturan makaleler dikkatlice yazılmalıdır. Yazarın fikri, mümkün olduğu kadar arka planda kalmalıdır.
- . Boş makalede, yorumlarda, kritik her yönden yapılmalıdır. Böylece okuyucular gazetenin tarafsızlığına inanırlar.

Bu tavsiyelerden birinci ve ikinci noktalar kabul edilir niteliktedir. Son iki tavsiye yerine getirilmesi zor tavsiyelerdir.

Gazetecinin yorumunda kendi düşüncesini hissettirmemesi oldukça güçtür. Ayrıca kamuoyunun oluşturulması gereken konularda yazarın düşüncesine ihtiyaç vardır. Fakat gazeteci bunu yaparken sınırda kalmasını bilmeli, muhabir kendi düşüncelerini tarafsız haberlerden ayırmalıdır. İyi bir gazeteci okuyucuya kendi kararlarını verme imkânını verebilir(19).

(19) Bauer Helmut, Die Presse und die Öffentliche Meinung, München 1965, s.66.

Haberlerde tarafsızlık ve objektifliğin sağlanmasında karşılaşılan güçlüklerden birisi, muhabirlerin birer insan olmaları sıfatı ile düşünce ve duygularının etkisi altında kalmalıdır. Diğer güçlük ise, modern habercilikte olayın yorum ile birlikte verilmesi lüzumludur. Gerçekten çağımızın girift dünyasında olayların temelini inen bilgi verilmedikçe ve bazı yorumlar yapılmadıkça standart vatandaşın haberde yer alan birçok olayları anlaması mümkün değildir. Bununla birlikte gazetecilik mesleğinin en önemli temeli olan haber fonksiyonunun imkân nispetinde "tarafsız" ve objektif şekilde yansıtılması yine de bir zarurettir(20).

B. BATI ALMAN BASINININ KENDİ KENDİNİ KONTROLU SİSTEMİ

Gazeteler ortaya çıkışından günümüze kadar haberleşmede rakipsiz kalmış, radyo ve televizyonun ortaya çıkışı haberleşmede bir devir açmış "yazılı basın" (gazeteler, mecmualar, kitaplar) deyimi yanında "sözlü veya elektronik basın" terimi ortaya çıkmıştır(21).

Gazetenin gittikçe artan etkisi karşısında özgürlüklerin sınırı meselesi de önem kazanmakta ve sorun "otoriter" ve "hürriyetçi" rejimlerde başka, başka çözümlere bağlanmaktadır. Basında otoriter anlayış olarak adlandırılan ve otoriter rejimin temelinde yatan gerçekten hareket eden görüş; gerçeklerin halk kitlesince değil ancak halkı yöneten akıllı bir azınlık tarafından keşfedilebileceği merkezindedir. Bu anlayışa göre kişi, hürriyetçi görüşün iddia ettiği gibi rasyonel bir varlık değil, dikkatli bir rehberle muhtaç bulunan bu itibarla serbest fikir alışverişinden topluma bir fayda sağlayamayan bir varlıktır. Öyle ise "Gerçek" yöneticilerin

(20) Giritli, İsmet, Günümüzde Haberleşme ve Bazı Sorunları, İstanbul 1984, s.48.

tekeline olduğuna göre, halka duyurulması gereken şey sadece iktidar ekibinin duyurulmasını lüzumlu bulduğu şeydir. Kaynağını Platon'dan alan ve 16.yüzyılın müsaadeye, denetime ve sansüre tabi basın rejimini doğuran bu anlayışı çağımızda Nazi, Faşist Marksist-Leninist ve Stalinist düşüncenin paylaştığı bilinmektedir. Hitler basını yöneticiler elinde bir araç saymakta, Sovyet basınına tanınan görev ise Sovyet sosyalist sistemin ve Sovyet Komünist Parti diktatoryasının başarı ve devamlılığını sağlamaktan ibaret bulunmaktadır.

Oysa günümüzün açık ve demokratik rejimlerinde benimsenen hürriyetçi anlayış, kişiyi, çelişik durumlar ve farklı tercihler karşısında kaldığı zaman doğruyu yanlıştan, iyiyi kötüden ayırma yeteneğine sahip rasyonel bir varlık olarak kabul etmektedir. Gerçek hiç kimsenin tekeline olmadığı gibi, gerçeği aramak kişinin vazgeçemeyeceği doğal haklarından birisidir. Demokratik rejimde vatandaşın oyunu amaca uygun olarak kullanabilmesi ve görevini yerine getirebilmesi için kendisinin herşeyi doğru olarak bilmesi, bildiklerini de başkalarına duyurması, düşündüklerini açıkça söyleyebilmesi gerekir. Bu tür bir diyalogun kurulmadığı hallerde halk yönetiminden söz edilemez. Basın için kullanılan "Dördüncü kuvvet" deyişi de bu gerçeği ifade eder. Yazının icadı ile iktidar ve hürriyet arasındaki diyalog, matbaa ile gelişmiş günümüzde ise radyo ve televizyon sayesinde Anayasa Hukukunda adeta bir nevi "Doğrudan doğruya demokrasiye dönüş" başlamıştır. Bu anlamda olmak üzere dünyanın, radyo-TV sayesinde bir tek köy haline geldiği söylenmiştir. Bu diyalogu kurmak ve devamını sağlamak demokratik devletin görevidir(22).

Bu kadar kuvvet ve önem kazanan bir özgürlüğün "sorum-

(21) Giritli İsmet, Günümüzde Haberleşme ve bazı sorunları, İstanbul 1984, s.13.

(22) Giritli, İsmet, Günümüzde Haberleşme ve bazı sorunları, İstanbul 1984, s.19.

suz" şekilde kullanılamıyacağı ortadadır. Haberleşme hürriyeti kötü kullanılmaya, amacından devlet haklı olarak basın üzerindeki denetimini artırmaya çalışır. Oysa bu basın özgürlüğü bakımından tehlike arzeder. Bu tehlikeyi önlemenin en önemli şartı, devletin müdahalesini lüzumsuz kılacak ve hür basının bünyesine uygun yeni bir yönetim yoludur. Hürriyetin suistimali sonucu basının görev göremeyecek bir duruma düşmesini önlemek "özgür" ve "sorumlu" bir basın yaratmak amacı ile öngörülen bu denetim, "Basının kendi kendini kontrolü" müessesini doğurmuştur. Bu amaçla kurulan "Mesleki (basın) kuruluşları" bir taraftan mensuplarının hak ve menfaatlerini korumakta, diğer taraftan mesleki disiplin ve gereklerini sağlamak görevini yüklenmektedir. Bunlar "gönüllü ve ihtiyari" kuruluşlar olabileceği gibi "kanuni kuruluşlar"da olabilir. Gönüllü kuruluşlara örnek olarak İngiliz ve Alman Basın konseyi gösterilebilir(23).

Alman Basın konseyi, 1956 yılında Alman gazete sahipleri Birliği, Alman Dergi sahipleri birliği ve Alman Gazeteciler Birliği tarafından dönemsel yayınların kendi kendini düzenleme amacı ile kurulmuştur. Konseyin 20 üyesinin yarısı gazete ve dergi sahipleri arasından yarısıda gazeteciler arasından seçilmektedir. İki yıl için seçilen bu üyelerin yeniden seçilmeleri olanağı bulunmakta ve uygulamada genellikle aynı üyeler görevlerine devam etmektedirler. Konseyin statüsü gereğince, üyeler arasında tam bir eşitlik vardır ve hiç birisi görevlerini yaparken herhangi bir kuruluşa bağımlı değildir. Konseyin görev ve yetkileri üç ayrı grupta toplanmaktadır. İlk grupta yer alan görevleri basın özgürlüğünün korunmasına ilişkindir. Diğer önemli görevi basının sakıncalı yönleri ile mücadele etmek, basın özgürlüğünün kötüye kullanılmasını önlemek ve basın mesleğinin saygınlığını korumak ve daha da yükseltmektir. Basın konseyinin üçüncü görevi ise,

(23) Giritli, İsmet, Günümüzde Haberleşme ve bazı sorunları, İstanbul 1984, s.38.

basını hükümete, yasama organına ve kamuya karşı temsil etmektedir. Konsey özellikle yasa tasarılarının hazırlanmasında bugüne kadar basının sesini başarı ile duyurmuştur.

Konsey bir konuyu ya şikayet üzerine ya da kendi inisiyatifini ile ele alır ve tartışıp görüştüğünden sonra tavsiye veya değerlendirme yahut ayıplama kararı verir. Basında veya radyoda yayınlanan bu kararlara karşı esas itibarı ile kanun yolu kabul edilmiş değildir. Fakat ilgili, yeni olayların veya görüşlerin ortaya çıkması halinde konunun konseyde bir kez daha görüşülmesini isteyebilir.

Moral etkinliği olan bir kuruluş şeklinde nitelendirilen Alman Basın konseyinin, ceza veya bir başka yaptırım uygulama yetkisi yoktur. Hatta yayınlanan ayıplama kararı ile haklarının zarara uğradığını iddia eden ilgilinin konseye karşı yargı organlarına başvurabileceği de kabul edilmektedir. Fakat bütün bunlara karşın, bu kuruluş Alman basın hayatına kendini kabul ettirmiş ve böylece kendi kendini kontrol sisteminin yürütülmesinde başarılı olmuştur(24).

C. BATI ALMANYA'DA GAZETENİN GELECEĞİ SORUNU

Batı Almanya'da gazetenin geleceği, gazetelerin radyo ve televizyonun ortaya çıkmasından sonra içine düştüğü krize rağmen pozitif olarak görülmektedir. Tanınmış gazetecilerin görüşleri şöyledir:

Süddeutsche Zeitung'un satış müdürü Wolf Krüger'e göre; Gazeteler satışlarının düşmesini istemiyorlarsa oldukça dikkatli olmalıdırlar. Günümüzde okuyucunun ilgisini çekebil-

(24) İçel, Kayıhan, Kitle Haberleşme Hukuku, İstanbul 1977, s.218-220.

mek için gazete okuyucunun kültür seviyesine göre anlaşılır bir dilde olmak, kalitelerini muhafaza etmek mecburiyetindedirler(25).

Almanya'nın 400.000 Baskısı ile ikinci büyük gazetesi olan Rheinische Post'un yazı işleri müdürü Dr.Joachim Sobotta'ya göre "yazılı basın" sözlü basından fazla etkilenmiştir. Gazeteler etkilerini devam ettirmek istiyorlarsa parasal kısıntıya gitmemeleri, kalitelerini artırmaları gerekir. Satış yapabilmek için Abone gazetelir, satış gazeteleri veya Boulevard (Skandal, sansasyon) gazeteleri stilini benimsememelidirler.

Yerel haberlere önem verilmeli ve yerel haberleri verebilecek elemanlar yetiştirilmelidir. Yapılan araştırmalar yerel gazetelerin gazetenin geleceğini garantilediğini göstermektedir(26).

Sindelfingen'deki Presse Grosso-Firma Strobel GmbH'nin sahibi Presse Grosso cemiyeti başkan Eberhard Nolte'ya göre ise Abone gazeteleri satış gazetelerinden örnek almalıdırlar. Satış gazetesi, Boulevard gazetesi ile Abone gazeteleri arasında fark vardı. Boulevard gazeteleri daha çok hissidir. Politik olmayan haberler yer alır. Resme daha çok yer verilir. Yazılar daha büyüktür. Nolte'ye göre gazetelerin geleceği pozitifdir.

Köln-Bonn bölgesinde yerel gazete olan "Express" in yazı işleri müdürü Helmut Eickelmann'a göre "televizyonun ortaya çıkması ile gazeteler için üzerinde yazı yazılacak bir saha daha ortaya çıkmıştır. Gazetenin daha çok okuyucu kaza-

(25) Das Buch zur Frankfurter Vertriebstagung des BDZV Zeitung verkauf in den 80er Jahren, Düsseldorf/Wien, 1982, s.10.

(26) Ay.eser, s.20.

nabilmesi için genç ve yaşlıya aynı derecede hitap edebilen, gençler için spor dışında politik ve kültürel alanda da hitap eder olmalıdır" der(27).

"Neu Ruhr Zeitung"'un yazı işleri müdürü olan Jens Feddersen'e göre televizyona gösterilen alâka azalmaktadır. Gazete okuyucu sayısı azalmamakta aksine çoğalmaktadır. Televizyon daha çok etkisi satıhta kalan resimler vermektedir. Program canlı olursaresimler hafızada yer edici olmaktadır. Gazetede ki basılı resim daha tesirli olmaktadır. Abone gazeteleri güvenilir günlük bilgi ve haberleşme organı olarak kalacaktır(28).

Seyirciler canlı yayın dökümanter film dışında eğlence kısmını videolarla kendileri ayarlayacaklardır. Gelecekte yerel gazeteler önem kazanacaktır. Geleceğin gazetesi bulunduğu bölgenin bütün problemleri için mücadele etmelidir. Okul çocuklarının trafik sorunundan, yayaların emniyeti sorunu gibi konulara önem vermelidir. Bu tür gazeteler geleceğin gazetesidir(29).

Gazeteci Helmut Bauer gazetelerin televizyonun çıkması ile geleceğinin tehlikeye düşmediği görüşündedir. Televizyonda haberler belli bir tempoda ve belirli zamanlarda verilmektedir. Gazete okuyucusu istediğini seçip okumak olanağına sahiptir. Gazete yerel haberleri ile okuyucusu ve gazete arasında vazgeçilmez bir bağ kurmaktadır. Günün problemleri ve çevre ile yakından ilgilenen kişi gazete aradığı bilgiyi bulmaktadır. Yerel gazetelerde okuyucu düşüncelerinin açıklanması ile okuyucu ile gazete arasındaki bağ kuvvetlenmektedir.

(27) Das Buch zur Frankfurter Vertriebstagung des BDZV Zeitungverkauf in den 80er Jahren, Düsseldorf/Wien 1982, s.18.

(28) Aynı eser, s.48.

(29) Aynı eser, s.66.

Gazete okuyucunun düşüncelerini, isteklerini iletebildiği organ haline gelmektedir. Gazete televizyon ve radyonun hızla gelişmesi karşısında yine de okuyucunun haberleri aldığı en önemli kaynak özelliğini kaybetmemiştir. Yapılan bir araştırmada: % 18 Haberleri televizyondan, % 13 dergilerden, % 8 radyodan aldıklarını belirtmektedirler. Bu araştırmadan da anlaşılacağı gibi gazete haber kaynağı olarak televizyon ve radyoya tercih edilmektedir(30).

D. ALMAN GAZETELERİNİN DÜNYA GAZETELERİ ARASINDAKİ YERİ

İyi gazeteci olmak, iyi gazete basabilmek için yerine getirilmesi gereken birtakım şartlar vardır.

Basın mesleğinin yerine getirilmesinde özellikle "mesleki standartlara uygun olmak" şartı önemlidir. Muhabirin, haber toplanmasında olduğu gibi haberi kaleme almasında da gözetileceği bazı hususlar vardır: Haberlerin elde edilmesinde imkan nispetinde kaçamak yollara sapsamak, umuma kapalı olan toplantılara usulsüz girmek, yayınlamak üzere değil fakat bilgi edinmek üzere verilen özel bilgileri haber malzemesi olarak kullanmamak, haber kaynaklarını saklı tutmak, gazetecilik mesleğini kendine bazı çıkarlar sağlamak için kullanmamak gibi hususlar hep gözetilmesi gereken bu "mesleki standart"lara birer örnek teşkil eder(31).

İyi gazete çıkarabilmek için bu vasıflara sahip kaliteli gazeteci sorunu ve parasal sorun çözülebildiği sürece gazete tutunabilme şansına sahiptir. Gazetenin dünya gazeteleri arasına girebilmesi için okuyucunun güvenebileceği, haberle-

(30) Bauer Helmut, Die Presse und Die Offentliche Meinung, Wien 1965, s.66.

(31) Giritli, İsmet, Günümüzde Haberleşme ve Sorunları, İstanbul 1984, s.18.

rinde doğruluk, kalite esasından şaşmayan gazete olması gerekir.

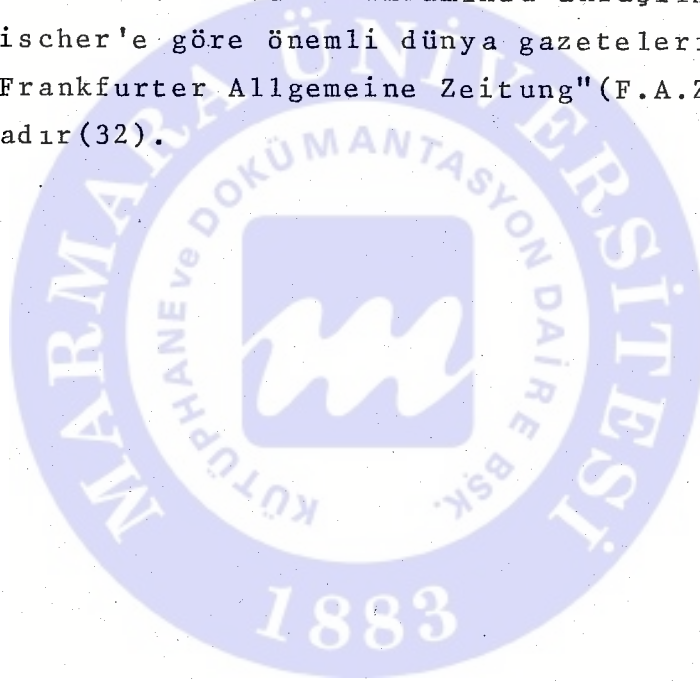
Bütün dünya gazeteleri ülkelerinin iktidar partileri ile sıkı ilişkiler içindedirler. Amerika'da Kaliforniya'daki Stanford Üniversitesinin yaptığı araştırmada bütün ülkelerde iktidarı destekleyen bir gazete olduğu müşahade edilmiştir. "Dünya gazetesi" deyimini ilk defa bir basın toplantısında kullanılmıştır. İlim adamı Feldmann "Dünya gazetesi" terimi, Dünyaca tanınmış yer edinmiş bir gazeteye verilen bir şeref payesidir, demektedir. Kurt Baschwitz'e göre, dünyaca isim yapmış gazetedir. Bu gazete en çok okunan gazete değildir. "Dünya gazetesi" deyiminde milletlerarası haber değiş tokuşu düşüncesi bulunmaktadır, der.

"Dünya Gazetesi" kalite gazetesi olup yurt içinde ve yurt dışındaki devlet adamları, bilim adamları, politikacılar, gazeteciler tarafından okunan gazetedir. Amerikan araştırmacılarının yaptığı bir incelemede "dünya gazetesi" kalite gazetesi olup, kültürlü bir zümre tarafından okunduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu tanımlama Fransızların "la presse de prestige" ve İngilizlerin "popular press" tanımına uymaktadır. 1964 yılında Missouri gazetecilik fakültesinden yirmialtı Amerikalı profesörden kendilerine göre yirmi en iyi dünya gazetesini belirtmeleri istenmiştir. Jüri üyeleri dünya gazeteleri sıralamasına girebilmek için gazetelerin şu vasıflara sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir.

- o Politika, ekonomi, kültür haberleri ve yorumları birinci sırada yer almalı.
- o Uzun, özgür haber geleneğine ve cesarete sahip olmalı.
- o Haberleri toplamakta her zaman harekete hazır olmalı.
- o Her alanda iyi yazı tekniğine sahip olmalı.

- o Fikir öncülerinin ve ilerici şahısların görüşlerini bildirmeli.
- o Kaliteli ve çok sayıda elemana sahip olmalı.
- o Mükemmel baskı kalitesi ile yayınlanmalı.

Dünyaca isim yapmış gazeteler haberlerin doğruluklarını dikkatlice araştırarak, haberlerin inanırlığını ve önemini artırırılar. Bu tip gazetelerin kendine özgü stilleri vardır. Modern "Dünya gazetesi" terimi politik çizgisi ne olursa olsun dünyadaki tanınma ve tutunma anlamında anlaşılmalıdır. Heinz-Dietrich Fischer'e göre önemli dünya gazeteleri içinde "Die Welt" ve "Frankfurter Allgemeine Zeitung"(F.A.Z.) önemli bir yer almaktadır(32).

(32) Fischer, Heinz-Dietrich, Die grossen Zeitungen, München, 1966, sayfa 11-21.

III. İKİ ÖNEMLİ GAZETENİN ÖZEL DURUMU

A. FRANKFURTER ALLGEMENE ZEITUNG (F.A.Z.)

Dünyanın ciddi gazetelerinde, örneğin İngiliz Times, Amerikan New York Times, Fransız le Monde, Alman Frankfurter Allgemeine Zeitung'da dünya haberleri daima önemli bir yer almıştır. Bu tür gazetelerde uzun yıllardan beri vasıflı ve uzmanlaşmış elemanlardan oluşan bir kadro, iyi bir organizasyon vardır. Ayrıca bu görevi yürüten, masa başında çalışan haberleri toplayan, derleyen, yayına hazırlayan dış haberler servisi ve servise bağlı olarak çalışan geniş bir muhabir kadrosu vardır.

Ülkelerin birbiri ile giriştikleri görüşme ve bilgi edinme, bir başka ifadeyle diplomasi faaliyetlerinin yürütülmesine olan katkıları ve bir kamuoyu göstergesi olması açısından basın belirli ölçüde önem taşır. Batı Avrupa ülkelerinin ve Amerika Birleşik devletlerinin diplomatları açısından Times, Le Monde, Zürcher Zeitung, Frankfurter Allgemeine Zeitung, International Herald Tribune, New YORK Times, Washington Post gibi "elit" kaynaklar en çok okunan ve yararlanılan bilgi kaynaklarıdır.

"Frankfurter Allgemine Zeitung" "Frankfurter Zeitung" un devamıdır. Bu nedenle Frankfurter Zeitung'un gelişimi önemlidir. Frankfurtlu banker Heinrich Bernhard Rosenthal 1853-

1854 tarihlerinde her borsa gününde müşterileri için iş haberleri basıyordu. Daha sonra 1856'da Banker Leopold Sonnemann'la beraber "Frankfurter Handesseitung"u basmaya başladı. "Frankfurter Handesseitung" daha sonraki "Frankfurter Zeitung"un başlangıcı oldu. Gazetenin kurucularından Leopold Sonnemann Alman ilerici Liberal Partisini (Liberal Deutsche Fortschritt Partei) kurduktan sonra gazetenin yönü belli olur. Leopold Sonnemann gazetenin politika, muhalefetin görüşleri ve ticaret bölümleri ile gözlemci ve haber yanı ağır basan bir gazete olmasını istemektedir. Gazete daha sonra Leopold Sonnemann'ın eline geçer. İsmi "Frankfurter Zeitung und Handelsblatt" halini alır. Leopold Sonnemann 1909 yılında öldüğünde gazete oldukça tanınmıştı. Gazetenin iyi haber olma imajını August Stein ve Heinrich Simon adlı iki gazeteci yaratmıştır.

Birinci Dünya Savaşının bitişinden sonra gazetenin iç ve dıştaki etkisi başlar. Nasyonal sosyalizm devrinde (1933-1945) Frankfurter Zeitung, Berliner Tagesblatt ve Deutsche Allgemeine Zeitung'la beraber basılmalarına müsaade edilen üç gazeteden biridir. "Frankfurter Zeitung" devrin kritiğini üstü kapalı, dolaylı yazılarla yapabilen tek gazetedir. Oysa diğer gazeteler haberleri kısa kısa ve yorumsuz olarak vermekte idi.

23 Mart 1943'de National Sosyalist Dietrich Eckart'ın yetmiş beşinci doğum günü sebebiyle yazılan bir makaledeki kritik Nazi subaylarının dikkatini çekmiş, gazete 1943 Ağustos ayında kapatılmıştır.

İkinci dünya savaşının bitişinden sonra "Frankfurter Zeitung"da çalışan bir grup gazeteci 1945'te Freiburg'da kurulan "Die Gegenwart" adlı gazetede buluştular. İşgalci devletler savaş öncesi ve Nasyonal Sosyalizm devrinde çıkan gazetelerin basımı yasaklandığından "Frankfurter Zeitung"un

yeniden çıkarılması mümkün değildi. Bu sebeple "Frankfurter Zeitung"un çizgisinde bir gazete Mainz'da "Frankfurter Allgemeine Zeitung" adıyla çıkmaya başladı.

1 Kasım 1949'da "Frankfurter Allgemeine Zeitung (F.A.Z) gazetesinin çizgisi bir makalede şöyle belirtiliyordu. "Okuyucularımız gazetenin ilk sayısını ellerine aldılar. Bu sayı Frankfurt'ta "Allgemeine Zeitung"la başlayan çalışmayı devam ettiriyor. Okuyucularımızın hakkı bunun ne anlama geldiğini bilmektir. Gazetemizde çalışan bir grup gazetecinin "Frankfurter Zeitung"dan gelmiş olması, gazetemizin bu gazetenin bir kopyası olacağı söylentilerine yol açmaktadır. Bu gazetenin üstünlüğünü kabul etmekle beraber, gazeteyi kopya etmek gibi bir durum yoktur. Bizim gayemiz kendimize özgü bir başarı yaratmaktır".

Gazetenin Gayesi: Haberlerde hakikate sadık kalmak, satıhta kalmamak, olayların derinine inmek, olayların sebeplerini düşünmekle beraber, flaş haberlerin peşinde olan, düşünmeden uzak olanları reddeden, Almanya'nın sesini dış dünyada duyurmak isteyen bir nitelik taşır.

Gazetenin sahipleri Hans Baumgarten, Erich Dambrowski, Karl Korn, Paul Sethe, Erich Welter, Konrad Adenauer'in politikasını desteklemeyi kararlaştırdıkları için, resmi makamların sözcüsü oldukları iddiaları kuvvetlenmektedir. Frankfurter Allgemeine Zeitung (F.A.Z.) kendi deyimi ile bağımsız bir Almanya için savaşmaktadır. Gazete işgal kuvvetlerinden bağımsız, içte ve dışta Almanya'nın sesi olan bir gazetedir.

Gazetenin sahiplerinden Paul Sethe'nin Konrad Adenauer'ın dış politikasını eleştirmesinden doğan sürtüşme, Sethe'nin gazeteden ayrılması ile son bulur. Paul Sethe'nin gazeteden ayrılmasından sonra ortaya çıkan boşluk Benno Reifenberg tarafından doldurulur. Dr.Fritz Haunstein ekonomi

bölümüne, Herbert Kusel politika bölümüne atanırlar. Prof. Michael Freud ve Dolf Stenberger devamlı kardoda görev alırlar. Gazetenin gittikçe gelişmesi, bugünkü durumuna gelmesi kaliteli yazarlar ve üstün yeteneğe sahip gazeteciler sayesinde olmuştur.

Frankfurter Allgemeine Zeitung (F.A.Z.) kurulduğundan itibaren her Cumartesi Edebiyat hakkında bilgi vermektedir. 1966 Ocak ayından itibaren ise Pazartesi, Cuma günleri arası son sayfada edebiyata yer vermektedir. Bununla onbeş günde bir "Die Welt" in çıkardığı edebiyat dergisi ile denge kurulumak istenmektedir(33).

B. DIE WELT

İkinci Dünya savaşından sonra yenilmiş perişan durumdaki Almanya'da yeni bir basın düzenlenmesine çalışılıyordu. Nazi rejimi sırasında (1933-1945) Berlin'den idare edilen gazeteler işgalci devletlerin (Amerika, İngiltere, Fransa, Sovyetler Birliği) isteği ile bölgelerde organize olmuş basın haline gelir.

Sovyetler Birliğinin kontrolündeki bölgelerde parti gazeteleri, Fransa ve Amerika'nın kontrolündeki bölgelerde parti dışı, İngiltere kontrolündeki bölgelerde partiye bağımlı gazeteler yanında, bağımsız gazetelerde görülmektedir.

Kontrolör devletler Almanya'da basına etki ederken eskiyi gözönüne almakta, faşist anlayıştan uzak, yepyeni bir gazete oluşturmak istemektedirler. Böylece Almanya'da kontro-

(33) Fischer, Heinz-Dietrich, Die grossen Zeitungen, München 1966. Bu bölüm adı geçen kitabın "Frankfurter Allgemeine Zeitung" başlığını taşıyan bölümünden kısaltılarak alınmıştır.

lör ülkelerin isteğine uygun bir "Lisens" "Ruhsat basını" doğmuştur.

Sovyetler birliği 15 Mayıs 1945'de "Tagliche Rundschau" Amerika'lılar 18 Eylül 1945'de Münih'te "Die neue Zeitung" İngilizler 1945'te Hamburg'da "Die Welt" adıyla bir gazete çıkarmak istediler. Fakat nazi rejimine bağlı olmayan gazeteci bulmak kolay olmuyordu. Neticede Hans Zehner'e gazetenin idaresi verilir. H.Zehner'in nazi yanlısı olduğu iddiaları sonucu H.Zehner gazeteden ayrılmak zorunda kalır. Başa Kurt Bley gelir. Fakat çalışması ancak bir ay devam eder, yerine toplama kampından yeni dönen Rudolf Kunstmeier geçer. Kunstmeier'in disiplinli çalışması sonucu Nisan 1946'da "Die Welt" in ilk baskısı basılır. İlk baskıda Kunstmeier özetle şöyle demektedir: "Açlık, soğuk zaten perişan olmuş halka bir darbe daha indirmiştir. Maddi yönden gelecek aylar bize pek ümit vermemektedir. Fikri alanda ise son aylarda yeni bir olay meydana gelmiştir. Bu basın alanındadır. Artık bütün bölgelerde Alman matbaacıları serbest çalışmaktadır. İşgal devam etmektedir, idare askeri idaredir. Bu devirde basın birleştirici, destekleyici olmalıdır. "Die Welt" diğer gazetelerle rekabet içinde değildir, vazifesi diğer ülkelere, diğer yaşam tarzlarına, diğer düşüncelere bir köprü kurmaları. "Die Welt" Alman ırkını refaha götüreceği yeni bir yol açmaya yardımcı olmalıdır. Almanya'nın ekonomik ve politik yönden bir bütün haline gelmesi Avrupa teşekkülü bakımından da önem taşımaktadır".

"Die Welt" in ilk baskısı 160.000 adettir. Gazete ilk baskıdan itibaren yalnız İngiliz basın kurallarına uygun olarak haberlerle, yorumu birbirinden ayrı olarak veriyordu. Başlangıçtan itibaren İngiliz idaresinde fakat Alman gazeteciler tarafından meydana getirilen bir gazeteydi. Kağıt kıtlığı yüzünden diğer gazeteler gibi haftada iki defa çıkıyordu. Bu sebeple haberlerin dikkatle seçilmesi gerekiyordu.

1974 yılında Londra'da bir büro açıldı. Böylece Time'la bağlantı kurulunca haberlerde kalite üst düzeye ulaşmış oluyordu. Bundan sonra daha birçok yerde de bürolar açıldı.

1846-1947 yıllarında "Die Welt" Alman halkının problemlerini dile getiren bir gazete niteliğini aldı.

1947 yılının başlarında dış politikadaki önemli problemler "Die Welt"i dış haberleri ön sayfada basmaya zorladı. 1 Nisan 1947'de "Die Welt" in bir yılını doldurması sebebiyle yazılan bir yazıda "Die Welt" in basılışının ilk gününden itibaren önemli bir hedefi vardır. Bu tarafsız haber vermek, Alman okuyucuya senelerdir öğrenme imkanı bulamadığı haberleri, ilişkileri, neticelerini bildirmek, daima doğru, açık, sansasyonel olmayan fakat enteresan ve entellektüel olan, yalnız üst zümre için değil, herkese hitap eden, yeterli bir gazete olmak". Bu hedefi gerçekleştirmek kolay değildir. Gazetede politik haberler ilk sırayı alacak, eğlence, spor ve diğer haberler ikinci sırayı alacaktır. Her alanda objektif ve bağımsız partiler üssü olunacaktır" denmektedir.

1947 yılında "Die Welt" her seferinde 600.000 baskı ile üç günde çıkmaya başlar. Ayrıca dış ülkelerdeki basın büroları Londra'dan başka Paris ve New York'ta da açılır. 20 Ağustos 1947'de Hamburg, Essen ve Berlin'de basılmaya başlar, böylece üç ayrı şehirde basılan ilk gazete niteliğini alır. Berlin'den 12 ay boyunca Sovyetler Birliği kontrolü sınırları içindeki yüzbinlerce okuyucuya Mayıs 1948 yılında Amerikan ve Fransız kontrolü altındaki sınırlara ulaşır. Ağustos 1948'de 955.000 26 Şubat 1949'da 1.005.000 baskıya ulaşır.

Haziran 1948'de yayınlanan bir makalede gazetenin tarafsız olduğu ifade edilmektedir.

1 Haziran 1949 yılında kontrolör devletlerin gazeteye baskı yapmaları eleştirilmektedir.

Gazetenin genel yayın müdürü Küstermeier askeri idareye yolladığı bir yazıda şöyle demektedir. "Die Welt'in geri gelişimini uzun zamandır kafi derecede beklemekteyiz. Tekrar harekete geçmek gerekmektedir. Gazetede iki grup oluşmuştur. Bir grup gazetenin hafif, sansasyonel, karışık haberleri içeren gazete niteliğinde gelişmesini, diğer grup ise "Die Welt'in Almanya'nın "Times"ı olmasını istemektedir. Benim görüşüme göre gazete "Times" çizgisinde ayrıca saf bir Alman gazetesi olmak istiyorsa İngiliz kontrolünü mümkün olduğu kadar etkisiz hale getirmelidir. İngiliz kontrolü varlığı ile gözatecileri rahatsız etmekte, ortak çalışma istenmemektedir" demektedir.

Küstermeier İngiliz makamları ile mücadelesi neticesinde gazeteden ayrılmak zorunda kalır. Yerine geçici bir zaman için "Welt am Sonntag"ın yazı işleri müdürü Bernhard Menne geçer.

21 Nisan 1950 yılında İngiliz makamları; "İngiliz makamları "Die Welt" ve "Die Welt am Sonntag" üzerindeki kontrollerinin kaldırma zamanı geldiğine inanmaktadır. Bu işlem adım adım tamamlanacaktır. İlk adım olarak gazeteciler kısmında, daha sonra da organizasyon bakımından ve hukuki yönden değişikliklerle devam edilecektir" açıklamasında bulunurlar. Bundan sonra gazetenin yazı işleri müdürlerinin devamlı el değiştirmesi okuyucu sayısının düşmesine ve neticede satılmasına neden olur.

17 Eylül 1952'de Axel Springer gazeteyi satın alır. Yazı İşleri Müdürlüğüne İngiliz makamları tarafından nazi yanlısı olduğu söylentilerinden dolayı kabul edilmeyen "Hans Zehrer" yazı işleri müdürü olur. Hans Zehrer'in başa gelmesiyle büyük gazeteciler "Die Welt" in kadrosunda yer alır.

1 Ocak 1956'da "Die Welt" milli önemine yaraşır şekilde bağımsız günlük gazete olarak basılmaya başlamıştır.

Dış ülkelerde gazeteye ilgi gittikçe artmaya başlamış bu ilginin gazetenin kalitesinden ileri geldiği söylenmiştir. Hans Zehner "biz Alman Times'i olmak istiyoruz. Bunu ne zaman başaracağımızı bilmiyoruz" demektedir.

1964'da The New York, Book Review, Le Figaro Litteraire, The Times'in Literary Supplement'ı örnek alınarak 14 sayfalık edebiyat ekini ilave olarak verir. Bu ilave kalitesi ile kısa zamanda geniş bir okuyucu kitlesine hitap etmeye başlar.

1964 yılında "Die Welt" yüzyirmidokuz ülkede basılan ve dünyanın yirmi en iyi gazetesi arasında yer alan gazete haline gelir. Başarısı yabancıya hitap edebilmesinde, dilinin anlaşılır, direkt olmasında, kısa cümleler kullanmasında, yorumlarının bilgiye dayanır şekilde anlaşılabilir entellektüel lisandan kaçınan yanı yanı sıra okuması, üniversiteliye hitap eder şekilde değil, her seviyeden kişiye hitap edebilir karakterde oluşundandır. Hedefi iş adamları, üniversite öğretim üyeleri tarafından okunmak ve onların görüşlerini etkilemektir. Bu başarıda yazı işleri müdürü Hans Zehrer'in rolü büyüktür. Hans Zehrer'e Alman Devleti tarafından 1965 yılında vatana yaptığı hizmetlerden ötürü Liyakat nişanı verilmiştir. Bu nişan gazetecilere nadiren verilmektedir; ve bununla "Die Welt" ödüllendirilmiş oluyordu.

"Die Welt" dış haber merkezlerine kaliteli gazeteci göndermeye önem veriyorud. Moskova'da profesyonel gazeteci Heinz Schewe, Prag'da, Christian am Ende, Madrit'te Heinz F.Barth, Washington'da Herbert von Borch gibi kaliteli gazetecilere "Die Welt" bilgi ve fikir organı imajını yaratmıştır(34).

(34) Fischer, Heinz-Dietrich, Die Grossen Zeitungen, München, 1966, ss.192-214.

S O N U Ç

Batı Almanya basın tarihi dünya basın tarihi ile yakından ilişkilidir. Avrupa'da gazetenin ilk ortaya çıktığı ülke Batı Almanya'dır. Batı Almanya'da basın hürriyeti Fransa ve Amerika'ya nazaran daha geç ortaya çıkmıştır. Bu 1874 yılında gerçekleşmiştir. Batı Almanya'da kamuoyu fikrinin gelişiminde yine diğer Avrupa ülkelerine nazaran daha geç meydana gelmiştir. Gazetenin toplumdaki etkisi gücü her ülke vatandaşının karakterine, kültürüne, bilgi derecesine, politikaya olan alakasına göre değişmektedir. Alman halkı soğukkanlı, disiplinli, olayın derinine inen, kritik ve planlı karakteri ile diğer ülke insanlarından farklıdır.

1917 yılında Sovyetler Birliğinde 1922 yılında İtalya'da daha önceleri gerçekleşen basının devlet otoritesine girmesi 1933 yılında Almanya'da nasyonal sosyalistlerin idareyi ele almasıyla ortaya çıkar. Bu devirde devlet kontrolü basın da tam anlamıyla kullanılmaya başladı. Basın haberlerini propaganda bakanı Goebbel'sin idaresindeki "propaganda bakanlığından" alıyordu. Bu devirde basın hürriyeti tamamen ortadan kalkmış, halk gerçekleri öğrenme olanağını kaybetmiştir. Basın bu devirde kendine düşen görevi yapabilse, halk yahudi halkının ortadan kaldırılışını öğrenebilse idi bugün belkide milyonlar yaşıyor olacaktı.

Nasyonal sosyalistlerin idareyi ile geçirmelerinde Al-

manya'nın içinde bulunduğu ekonomik krizin rolü büyük olmuştur. İşsizlik küçük ticari grupların ekonomik çöküntüde oluşu bu rejimin başarısının sebebi olarak görülmektedir. 1933 yılı önceleri enflasyon büyük boyutlara ulaşmış, 6 milyon işsizle, işsizlik en yüksek rakama ulaşmıştır. Bu sırada halk NSAP (Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi) bir kurtuluş olarak görmeye başladı. Halkın bu devirde içinde bulunduğu çaresizlik partilerin, sendikaların, derneklerin, kilisenin, üniversitenin ve kamunun etkisiz kalmasına sebep olmuştur. Hitler rejimi işsizlik ve ekonomik çöküntüye tek çare olarak görülmüş endüstri rejimin getireceği tehlikeleri sezmeden Hitleri desteklemiştir. Halk Hitler idaresi altında tekrar refaha ulaşacağına inanmıştır. Alman basını Hit'ler devrini incelerken büyük bir kısmı Nasyonal sosyalizmin kamunun politik isteği ile değil şahısların özellikle Führer (Baş) durumunda olan Hitlerin inanılmaz emelleri ile gerçekleştiğini, "SA" "SS" kuruluşlarının kişiler tarafından meydana geldiğini, bunların içinde idealistler olduğu gibi, kötü ve ard düşünceliler bulunduğunu, bunların kamunun meydana getirdiği ve desteklediği kuruluşlar olmadığını iddia ederler. Halk nasyonal sosyalistlerin idareyi ele almasıyla gelebilecek tehlikeyi sezememiştir. Kurtuluş arıyan halk gözü kapalı "hak ve hürriyetlerin" ne derece sınırlanacağını tahmin edemediği "Kimse olabilecekleri bilmiyordu" tezi bazı gazeteciler tarafından savunulmuştur. Diğer bir grup gazeteci ise Hitlerin programını idareyi ele geçirmeden açıkladığını, Nasyonal sosyalistler konuşmalarında, gazetelerdeki makalelerde, çıkardıkları özel gazetelerle bunu daha önce anlatmışlardır. Programı tanıyan asker Hitleri desteklemiştir ve olabilecekleri biliyordu" denmektedir.

Nasyonal sosyalist ileri gelen sorumluları müdaafalarında vazifelerini ve kendilerine emredilenleri yaptıklarını iddia ederek temize çıkmaya çalışmışlardır. "Nasyonal sosyalizm'in" ortadan kalkmasından sonra 1945 yılından itibaren

1949 yılına kadar Sovyetler Birliği, Amerika, Fransa, İngiltere tarafından işgal altında olan Almanya'da Basının demokrasinin yeniden kurulmasında vazife alması gerekmiştir. Bu devirdeki gazeteler (Sovyet bölgesi dışında) bunda bir dereceye kadar muvaffak olmuşlardır. Kontrolör devletler Almanya'da oluşturulacak basın hakkında her zaman aynı fikirde olmamakla beraber "Nasyonal sosyalist" düşünceye hiçbir şekilde yer vermemek fikrinde birleşiyorlardı. Bu devirde kontrolör devletinin ruhsat verdiği 169 gazete çıkarılmıştır. Bu devirde çıkan baskısı büyük gazeteler 1949 yılında ruhsat sisteminin kaldırılmasından sonra ayakta kalabilmişlerdir. 1949 yılından sonra çok sayıda gazete çıkarılmış, bunların çoğu ekonomik krizden dolayı kapatılmak zorunda kalmıştır.

Bugün Batı Almanya'da vatandaş bağımsız ve tarafsız basından haber almak istemektedir. Daha önceleri ağırlıkta olan parti gazeteleri, tek yönlü haber verdikleri için bugün tercih edilmemektedirler. Bu sebeple parti gazetelerinin sayısı azalmış, bugün yalnız haftalık parti gazeteleri basımlarını devam ettirmekteler, günlük parti gazetesi kalmamıştır.

Bugün Batı Almanya'da çıkan gazetelerin hiçbirinin uzun kesintisiz geçmişi yoktur. Hepsi 1945 yılından sonra kurulmuş veya yeniden düzenlenmişlerdir.

Batı Almanya'da "Basın hürriyeti" kanunlarla korunmaktadır. Haberler sansüre tabii değildir. Haberlerin basın yoluyla hür olarak verilmesi garanti altına alınmıştır. Batı Almanya'da kamuoyu fikri geç ortaya çıkmakla beraber bugün kamuoyu iç ve dış politikada tesirli olmaktadır.

Batı Almanya'da basının kendi kendini kontrol sistemi başarılı bir şekilde işlemektedir. Skandal gazetesi türü olan Boulevard gazete türünde yalnız "Bild" gazetesi büyük başarı kazanmıştır. Bu gazetenin başarısı okuyucu bu türü tercih et-

tiğinden değil, gazetenin sahibi "Axel Springer'in" ticari zekasından dolayıdır. Gazete savaş sonrası Alman halkının psikolojisinden yararlanarak başarı sağlamıştır. Savaş sıkıntılarından bunalan halk, hafif kolay okunabilir bu gazeteye rağbet etmiştir.

Bugün Batı Almanya'da gazetelerin baskısı artmakla beraber gazetelerin sayısı gittikçe azalmaktadır. Büyük gazeteler gittikçe büyümekte, küçük gazeteler gittikçe küçülmekte veya tamamen ortadan kalkmaktadır. Basın tekelleşmektedir. Basın Kralı Axel Springer basın organlarından gazetenin % 30 sahiptir. Basın mensupları bu kötü gelişim karşısında endişelenmekte "Axel Springer'e" karşı cephe alarak bu "basın devinin" yok edilmesi gerektiği kampanyasını sürdürmektedirler. Devletten bu tehlikeli gelişime karşı tedbir almasını istemektedirler.

Batı Almanya'da yazılı basın, bütün dünyada olduğu gibi sözlü basının hızlı gelişimi karşısında geleceği tehlikeye düşmekle beraber, bünyesinde yapacağı değişikliklerle ayakta kalabilme şansına sahiptir.

KAYNAKLAR

Bauer, Helmut; Die Presse und Die Offentliche Meinung, München/Wien 1965.

Capella, Carles Ossorio; Die Zeitungsmarkt in der Bundesrepublik Deutschland, Frankfurt am Main 1972.

Dovifat, Phil Emil; Zeitungslehre I, Sammlung Göschen Band 1039, Berlin 1962.

Dürrenmetz, Peter; Wie Frei ist Die Press, Bern 1971.

Fischer, Heinz Dietrich; Die Grossen Zeitungen, München 1966.

Fischer, Heinz Dietrich; Deutsche Zeitschriften Des 17 bis 20. Jahrhunderts, München 1973.

Giritli, İsmet; Günümüzde Haberleşme ve Bazı Sorunları, İstanbul 1984.

Groth, Otto; Die Zeitung, Manheim, Berlin, Leipzig, 1928.

İçel, Kayıhan; Kitle Haberleşme Hukuku, İstanbul 1977.

Jacobi, Heinrich; Die Entwicklung Des Frankfurter Zeitungs Wesens, Bad Hamburg 1926.

Kapanı, Münci; Kamu Hürriyetleri, Ankara 1981.

Kühnl, Reinhard; Das Dritte Reich in Der Presse Der Bundesrepublik, Frankfurt am Main 1966.

Onaran, Alim Şerif; Kamuoyu, İstanbul 1984.

Prost, Harry, Deutsche Press Seit 1945, München/Wien 1965.

Puys, H. Karl-Schulze Volker; Macht und Meinung Köln 1975.

Pürer, Hein; Presse im Umbruch, Zur Zukunft Der Press im Wettbewerb Mit Dem Elektronischen Medien, Salzburg/Wien, Wien, 1982.

Setzen, Karl, M.; Die Gesellschaftliche Funktion der Massenmedien, Heidenheim an Der Brenz 1974.

Tern, Jürgen; Der Kritische Zeitungsleser, München 1973.

Wagner, Hans; Kommunikation und Gesellschaft Band I-II, München 1978.

Wittmer, Mer; Des Deutsche Zeitungswesen in seiner Neven Entwicklung, Wittenburg 1914.

Wulf Josep; Presse und Funk im Dritten Reich, Frankfurt Mainz/Berlin/Wien, 1983.

Die Zukunft Der Zeitung, Die Dokumentation Der Hamburger Medientage 77, Hamburg 1977.

Institut für Publizistik Der freien Universität Berlin, Die Deutsche Presse, Berlin, 1961.

Zeitung Verkauf in den 80er Jahren Das Buch Zur Frankfurter Wertriebstagung Des BDZV, Düsseldorf/Wien 1982.

020

5131

1996

SCRANTON MEMORIAL LIBRARY
MADISON, CT 06443
245-7365